

Journal of Social Intervention: Theory and Practice –
2023 – Volume 32, Issue 1, pp. 34–38
<http://doi.org/10.18352/jsi.758>

ISSN: 1876-8830

URL: <http://www.journalsi.org>

Publisher: Rotterdam University of Applied Sciences
Open Access Journals

Copyright: this work has been published under a
Creative Commons Attribution-Noncommercial-No
Derivative Works 3.0 Netherlands License

Beroepsvereniging van professionals in sociaal werk.

Beroepsprofiel van de Sociaal Werker. BPSW, 2022, pp.

109. <https://www.bpsw.nl/app/uploads/Beroepsprofiel-van-de-Sociaal-Werker.pdf>.

BOOKS

RICK KWEKKEBOOM

Rick Kwekkeboom, lector Langdurige zorg en ondersteuning, Hogeschool van Amsterdam.

E-mail: r.kwekkeboom@hva.nl

EEN NIEUW NEDERLANDS BEROEESPROFIEL

In dit geactualiseerde beroepsprofiel – in opdracht van de Beroepsvereniging van professionals in sociaal werk (BPSW) geschreven door Laura Koeter en Ton Flierman – wordt uiteengezet wat door de betrokken professionals zelf beschouwd wordt als de kern van het beroep, ongeacht de diverse variaties die zich binnen het beroep voordoen. De diversiteit binnen sociaal werk is zichtbaar, terwijl tegelijkertijd duidelijk wordt gemaakt wat alle sociaal werkers gemeen hebben. De beschrijving wordt geplaatst binnen de maatschappelijke context in Nederland anno 2022 en er worden lijnen getrokken vanuit het verleden richting toekomst. De vijftien (!) standaard vereiste vakbekwaamheden worden uitgewerkt en toegelicht met als uitgangspunt dat de kern van het sociaal werk is om het sociaal functioneren van (kwetsbare) burgers adequaat te bevorderen. In de

uitwerking van de daarvoor benodigde bekwaamheden wordt steeds aangegeven op welke manier daaraan door de mbo, hbo en/of master opgeleide sociaal werker invulling kan worden gegeven.

Het wordt haast terloops, in een verwijzing in een voetnoot in het voorwoord, vermeld, maar anno 2021 blijkt uit een door Movisie uitgevoerd onderzoek naar de stand van het sociaal werk, dat binnen dit sociaal werk een grote hoeveelheid functiebenamingen bestaat (Jansen, Ketel, Liefhebber, Panhuijzen & Van Pelt, 2021). Dit wekt de indruk dat sociaal werker een tamelijk diffuus beroep zou zijn en mogelijk ook dat men zich gemakkelijk sociaal professional zou kunnen noemen, zonder daarvoor een gerichte opleiding genoten te hebben. Misschien verklaart dit het gemak waarmee beleidsmakers van deze sociale professionals verwachten dat zij op de werkvloer de uiteenlopende wettelijke regelingen binnen het sociale domein in een integrale aanpak bij elkaar brengen. Tegelijkertijd bedreigt dit beeld van diffuusheid de erkenning van de professionaliteit waarover een sociaal werker beschikt en die hem of haar in staat stelt vanuit een generieke kennisbasis (de stam) in meer gespecialiseerde beroepssettingen (de takken) te doen waarvoor een sociaal professional is opgeleid: “van betekenis te zijn voor mensen en gemeenschappen die, tijdelijk of blijvend, ondersteuning en begeleiding nodig hebben” (BPSW, 2022, pag. 7).

De beschrijving van de vijftien bekwaamheden, waarover een sociaal werker geacht wordt te beschikken, wordt in het Beroepsprofiel voorafgegaan door twee meer inhoudelijke hoofdstukken, die de kern van het sociaal werk en de maatschappelijke context, waarbinnen het sociaal werk opereert, beschrijven. De kern van het sociaal werk in Nederland wordt samengevat in de volzin: “Sociaal werk bevordert het sociaal functioneren van (kwetsbare) mensen, groepen en gemeenschappen in complexe omgevingen en in samenwerking met die omgevingen” (pag. 15). Daarmee wordt, en zo wordt het ook uitgelegd, enige afstand genomen van de internationale definitie van sociaal werk, die ook rept van ‘bevrijding’ van mensen. Dit komt ook tot uiting in de keuze voor de modellen aan de hand waarvan het begrip kwetsbaarheid wordt beschreven. Naast het *Sociale model van sociaal functioneren* (dat de auteurs plaatsen naast bijvoorbeeld het medische en het bio-psychosociale model), wordt de *International Classification of Functioning, Disability and Health* (ICF) gebruikt. Hiermee wordt het mogelijk om kwetsbaarheid te beschrijven op het niveau van het individu, van de primaire leefomgeving, van de dagelijkse sociale omgeving, van de groep of gemeenschap en van de samenleving als geheel.

Bekwaamheden op drie taakgebieden

Aan de hand deze Nederlandse definitie van sociaal werk wordt vervolgens in hoofdstuk 1 beschreven hoe op elk niveau het bevorderen van sociaal functioneren vorm kan krijgen en wat

BOOKS

hierin de rol van de sociaal werker is. Op paragraafniveau wordt uiteengezet dat het bij bevorderen van sociaal functioneren gaat om normatief en kennisgeïnformeerd werken, om methodisch werken én dat hiervoor professionele ruimte nodig is.

In het tweede hoofdstuk wordt vervolgens dieper ingegaan op de maatschappelijke context waarbinnen het sociaal werk handelt. Daarin wordt aandacht gegeven aan de sociale complexiteit, als gevolg van wetten en regels, ontwikkelingen zoals digitalisering en technologie, ecologische crises en, meer overkoepelend, veranderingen in opvattingen over rollen en zelfregulering. In de daarop volgende paragraaf wordt stilgestaan bij de paradigmaveranderingen in het Nederlandse sociale beleid (waaronder voortgaande decentralisatie en opvattingen over eigen verantwoordelijkheid en participatie) en de gevolgen daarvan voor het beroep van sociaal werker.

Het grootste deel van het Beroepsprofiel is gewijd aan een gedetailleerde beschrijving van de vijftien bekwaamheden, waarover een sociaal werker geacht wordt te beschikken. Deze zijn ingedeeld in drie taakgebieden: 1) de kern van het beroep: bevorderen van het sociaal functioneren, 2) coördineren en organiseren en 3) professionaliteit en professionalisering. De zeven bekwaamheden in het eerste taakgebied geven de breedte van het sociaal werk weer: van het bieden van zorg en ondersteuning aan het individu via hulp- en dienstverlening, respectievelijk activering tot beleidsbeïnvloeding. Taakgebied twee omvat onder andere de bekwaamheid tot interprofessioneel samenwerken en taakgebied drie de bekwaamheid tot het onderhouden van normatieve en reflectieve professionaliteit, alsmede het ontwikkelen en onderhouden van onderzoekend vermogen. Omdat sociaal werkers verschillende opleidingsachtergronden kunnen hebben (mbo, hbo, professionele master of doctor) wordt in het Beroepsprofiel ook aandacht besteed aan de niveauverschillen waarbinnen de genoemde bekwaamheden verwacht mogen worden.

Impact (sociaal) beleid op beroep sociaal werkers

Bij de veranderingen in het sociale domein – en dan in het bijzonder de wetswijzigingen die in 2015 – zijn doorgevoerd, is de opdracht voor een integrale aanpak te gemakkelijk neergelegd bij de sociaal werkers, die deel uitmaken van brede wijk- of buurtteams. Daarbij is te weinig rekening gehouden met zowel de historie van het lokale sociaal werk, als met de oorspronkelijke toerusting van de professionals. Ook lijkt het erop – en de uitkomsten van het onderzoek door Movisie wijzen daar op – dat in deze teams mensen werkzaam zijn die niet (formeel) zijn opgeleid tot sociaal werker (Jansen et al., 2021). Van sociaal werkers wordt blijkbaar verwacht dat zij hun kerntaak, het bevorderen van sociaal functioneren, kunnen uitoefenen in een steeds complexer wordende context én dat zij daarmee een antwoord kunnen bieden op vragen die mede zijn ontstaan door

keuzes die binnen politiek en beleid op de terreinen zorg en welzijn zijn gemaakt. Gezien de snelheid waarmee deze keuzes vanaf begin 21e eeuw elkaar opgevolgd zijn, kan er niet zomaar van worden uitgegaan dat het beroep of de opleidingen hierop hebben kunnen anticiperen. Mede daarom is het goed dat de BPSW opdracht heeft gegeven voor een gedegen en zo breed mogelijk gedragen beschrijving van het beroep sociaal werker. Hiermee kan afdoende duidelijk worden gemaakt wat, ook door overheden, wel en niet van sociaal professionals verwacht mag worden. Een overzicht van vijftien vakbekwaamheden lijkt dan misschien veel, maar het doet wel recht aan de veelzijdigheid van het beroep. Hopelijk draagt het Beroepsprofiel hiermee niet alleen bij aan de herkenbaarheid van de sociaal werker, maar ook aan het inzicht dat het gaat om geschoolde professionals die verantwoording kunnen afleggen over de door hen gemaakte keuzes, ook wanneer deze afwijken van de uit beleidsmaatregelen af te leiden verwachtingen.

Dat er 'pas' in 2022 met een nieuw beroepsprofiel gereageerd is op de veranderingen in het beroep lijkt misschien laat, maar dat is de beroepsvereniging niet te verwijten. Het heeft immers ook enige tijd geduurd voordat de sociaal werkopleidingen zélf reageerden op de veranderende vragen aan sociaal werkers. Bovendien was het niet alleen het ontstaan van een 'sociaal domein' met zijn voortdurende wijzigende wet- en regelgeving dat leidde tot een andere beroepscontext voor sociaal werkers. Ook in andere werkvelden waarin sociaal professionals een belangrijke rol spelen (langdurige zorg, gezondheidszorg, forensische zorg, bedrijfsmaatschappelijk werk, om er maar enkele te noemen) deden en doen zich ingrijpende veranderingen voor. Opleidingen en deskundigheidsbevordering die het mogelijk moeten maken om, uitgaande van een gemeenschappelijke generieke kern, toch specialistisch genoeg te zijn om in die grote variëteit aan werkvelden een betekenisvolle rol te spelen, vragen een goede doordenking voordat zij opgezet en/of aangepast kunnen worden. En net als binnen elk beroepenveld dat een zo breed terrein bestrijkt dat een vorm of meerdere vormen van specialisatie onvermijdelijk zijn, woedt ook binnen het beroepenveld sociaal werk een voortgaande discussie over wat nu wel of niet tot de kern van het sociaal werk gerekend mag worden (en wat dus niet...).

Binnen die context is het haast een prestatie te noemen dat het Beroepsprofiel toch binnen een periode van twee jaar én met inbreng uit vrijwel de volledige breedte tot stand is gekomen. Parallel aan het schrijfproces zijn individuele én groeps gesprekken gevoerd met professionals, heeft er een digitale raadpleging plaatsgevonden en zijn focusgroepen gehouden met stakeholders uit de onderwijswereld respectievelijk landelijke organisaties. Steeds zijn daarbij representanten van de diverse beroepsvarianten van het sociaal werk (zoals jeugdhulp, gezondheidszorg, forensische zorg, opbouwwerk etc.) betrokken geweest.

BOOKS

Het Beroepsprofiel is een document geworden dat zich als eerste kenmerkt door een zorgvuldige beschrijving van de maatschappelijke context waarbinnen de sociaal werker aan de slag moet. Of liever: contexten, want uit deze beschrijving blijkt ook hoe groot de variatie van het beroep sociaal werker is en met welke diversiteit aan vraagstukken en opgaven de sociaal werker te maken kan hebben. Het sociale domein dat de discussie over de invulling van de opdracht aan de sociaal werker lijkt te domineren, vormt maar een van de vele werkvelden en beroepspraktijken. Het is wel binnen dit sociale domein dat het beroep op de generieke sociaal werker het grootst zal zijn.

Dankzij de in mijn ogen tweede sterke kant van dit Beroepsprofiel – de uiteenrafeling van de professie in vijftien bekwaamheden, gerangschikt naar taakgebieden – wordt duidelijk gemaakt dat een sociaal werker zowel in de individuele ondersteuning als in het realiseren van sociale samenhang een herkenbare rol kan vervullen. En dus kan van een sociaal werker inderdaad gevraagd worden om de juiste mix van generiek en specifiek te realiseren en, waar nodig, het voortouw te nemen in het realiseren van gestelde beleids- of ontwikkelingsdoelen. De manier waarop de individuele sociaal werker dat daadwerkelijk invult, is natuurlijk afhankelijk van de beroepscontext en de opleidingsachtergrond met daarin gekozen specialisatie. Maar het Beroepsprofiel zelf biedt met de gekozen beschrijvingen wel de basis voor de ontwikkeling van het beroep sociaal werker tot een sterke en, vooral, herkenbare, professie.

Het is daarom te hopen dat het profiel binnen de volledige breedte van het beroepenveld op waarde wordt geschat en als uitgangspunt voor beroepspraktijk, -opleiding en -ontwikkeling wordt genomen. En bovenal: dat beleidsmakers op zowel landelijk als lokaal niveau zich eerst oriënteren op dit profiel als zij veranderingen willen doorvoeren die het sociaal functioneren van (kwetsbare) burgers zullen gaan beïnvloeden.

REFERENTIES

- Beroepsvereniging van professionals in sociaal werk. (2022). *Beroepsprofiel van de Sociaal Werker*. BPSW.
- Jansen, J., Ketel, J., Liefhebber, S., Panhuijzen, B., & Van Pelt, M. (2021). *De stand van het sociaal werk in Nederland*, Movisie.